

Ha kevés a pénz...

...told meg némi társadalmi munkával! A községi vezetők számára ma szinte ez az egyetlen recept, ha a lakosság által joggal igényelt fejlesztéseket meg akarják valósítani. Társadalmi munkát szervezni pedig vagy jól, vagy sehogy! Aligha járhatja jobban le magát egy vezetőség, mint ha nincs hozzáértő szakember, nem ér oda akkorra az anyag, amikor a szabadidejüket földöző emberek ásnák az árkot, kevernék a betont. Az 1985. évi megyei településfejlesztési versenyben a községek kategóriájában Rúza lett a második a már hagyományosan első Zombó mögött. A rúzsaiak összesen 11 millió 846 ezer forint értékű társadalmi munkát végeztek. Egy lakosra 3955 forint jut belőle. Csak összehasonlításképpen: a rúzsai Népszabadság Tsz-ben egy állományi létszámra eső havi bér mintegy 4500 forint. A munkaképes korú rúzsaiak tehát a tavalyi 12 hónap mellett szombaton, vasárnap egy tizenharmadik hónapra valót is dolgoztak.

Rúzsán régebben nem volt divat a lakossági ingyenmunka. Egy-egy évben mindössze 3-400 forintot tett ki az egy lakosra jutó társadalmi munka. Nem is volt rá szüksége a községi tanácsnak, a nagyobb feladatokat önállóan megoldották.

Régebben, ha egy rúzsai ember szívrohamot kapott, körülbelül fél óra múlva ért ki Szegedről a mentő. Jó esetben is egy újabb fél óra kellett, mire a kórházba értek vele. Egyszer talán emberleletekben is mérhető lesz, mennyit ér, hogy ma már a helyi mentőállomás működésével megspórolják az egyik fél órát. Nemcsak a helybeliek, hanem Öttömös, Üllés és Pusztamérges lakói is előnyét látják ennek. Az ötlet régóta motoszkált a vezetők fejében. Különösen Papp János tanácselnök szorgalmazta a megvalósítást. Volt egy alkalmasnak látszó épületük, a régi gyógyszerár. Gondolták, keritenek 80-100 ezer forintot, átalakítják az egykori patikát, és meglesz a mentőállomás.

— Lejötték az Országos Mentőszolgálat budapesti központjából. Szétnéztek, és kezdtek sorolni az előírásokat. Azt mi is tudtuk, hogy be kell vezetni a vizet meg a villanyt. Nyilván a telefont is. Ha már van gáz a faluban, akkor ott is gázfűtést létesíteni. Kiderült azonban, hogy csempézni is kell, meg fűthető garázs építeni a négy mentőkocsinak. No, meg kocsimosót. De ha már ennyi vizet fogyasztanak, akkor be kell kötni az épületet a szennyvízhálózatba. Végül legalább egymillió forint társadalmi munkával toldotta meg a tanács és a mentőszolgálat pénzét a lakosság — de megvan a mentőállomás! — meséli Lábecz László tanácsítók.

— Milyen munkában segítettek a helybeliek?

— Hegesztették az ajtók vasalását. Betonozták az aknát. Festettek, mázoltak, üvegeztek, vizet, gázt szereltek.

— És akinek se szerszáma, se szakértelme, csak a két keze meg a jószándéka?

— Azok a kerítést javították. Még az iskolás gyerekek is segítettek a parkosításban.

1985. április 1-jétől működik Rúzsán az öregek napközi otthona. A felszabadulás 40. évfordulóján éppen a negyvenedik ilyen intézmény volt ez a megyében. Az üzemeltetési költségeket már az év elejétől fedezni tudta volna a községi tanács — az erre szolgáló zsebe nem volt üres. Csak éppen nem volt mit üzemeltetni a pénzből. Nem is lett volna, ha össze nem fog a lakosság. 770 ezer forintra becsülték végül azt a társadalmi munkát, amellyel az otthon dolgozói, a Gamesz szakemberei és a kisiparosok otthon teremtettek hús magányos, idős embernek. Közülük tizen egész hetes ellátást kapnak, a többiek napközben töltik ott az idejüket.

— A társadalmi munka oroszlán-részét mégiscsak a szakmunkások, kisiparosok végzik, akik enélkül is elfoglalt emberek. Hogyan jut mindenre idejük, és ki szervezi meg a munkájukat?

Lomb Ferenc, a Gamesz (Gazdasági, Műszaki és Ellátó Szervezet, amolyan tanácsai témkák) szakmunkása válaszol:

— A vezetőnk, Farkas András 36 éve él a faluban Ismer mindenkit,

tudja, kinek milyen felszerelése van, mihez ért. Jó viszonyban is van mindenkivel. Ha ő megkérdezi, hogy egy órára nem tudná-e eljönni ezt vagy azt megcsinálni, nem mondanak nemet.

— Rádásul ő a népfrentitkár, aki hivatalból is szervezi a társadalmi munkát — teszi hozzá a tanácsítók.

— Hallani olyasmit, hogy adóki-
vetéskor meghálálja ezt a hatóság...

— A kisiparosok kérhetnének adóalap-csökkentést, amiről a végrehajtó bizottság döntene. Meg kell, hogy mondjam, nem is elleneznék, mert sokkal több haszna van a községnek ezekből a munkákból, mint ha keményen megarcolnánk a helyi szolgáltatókat. De még egyikük sem kért adóalapcsökkentést, ami bizonyítja, hogy nem erre sandítanak, amikor eljönnek segíteni.

1984 végén kezdték a gázvezetést, 1985 október 14-én kigyulladt a gáz a községben. Zahorán János, a községi pártvezetőség titkára, ezúttal, mint tanácsstag emlékezik a szervezésre.

— A tanácsülés kitűzi a célt: legyen gáz! A feltételek megteremtődtek, lehet agitálni a lakosságot. A tanácsstagi beszámolókon azután kezdődik a vita. Egyik ember azt mondja, nem kell az nekem, sokba kerül, nem bírom kifizetni. A másik mérges, ő csinálná minél előbb. Az én körzetemben például sok az idős, kisnyugdíjas ember. Először azt mondták, az ő járadékukból nem telik erre. Mikor aztán megindult a szervezés, meggondolták magukat. Írtak a gyerekeknek a városba, jöjjen haza árkot ásni. A főutcán mindkét oldalon kellett ásni, főlészni a járdát. Van ott már vízvezeték, telefon, ezekre is vigyázni kellett. A lakosság teljes egészében társadalmi munkában ásta ki az árkokat, ez többre rúgott, mint a beruházásért fizetett összeg. Kisteherautón, háztáji kocsikon szállították a csöveket, szerelvényeket, hogy jobban haladjunk.

— A tanácsstag tehát afféle brigád-
vezető volt.

— Dehogyan! Elsőnek kezdte meg az ásást, mert amíg az ő kezében nem láttak szerszámot, addig a többiek sem igen mozogtak. De azért összefogást is hozott ez a nagy munka. Az utcák lakói szinte versenyeztek, melyik lesz először kész. Vita, bosszúság is előfordult. Volt, aki aggodott, hogy bedől a kerítése. Máskor egy nagy eső bemosta az árkot. A lelkesedés mégis kitartott, csak akkor lohadt némiképp, amikor már betemetni kellett az árkokat. Fő, hogy a fűtési idényre égett a gáz.

Idén gyermekintézmények fejlesztésére kéri majd a lakosság segítségét. Fölmerülhet a kérdés, nem megterhelő-e ez a rúzsaiaknak. Aligha, hiszen ezenkívül templomot is építenek társadalmi munkában. Azért ugyan nem dicsérik meg őket a megyei településfejlesztési versenyben — de nem is akadályozza senki a munkát.

TANÁCS ISTVÁN

Kézenfogva a közönséget

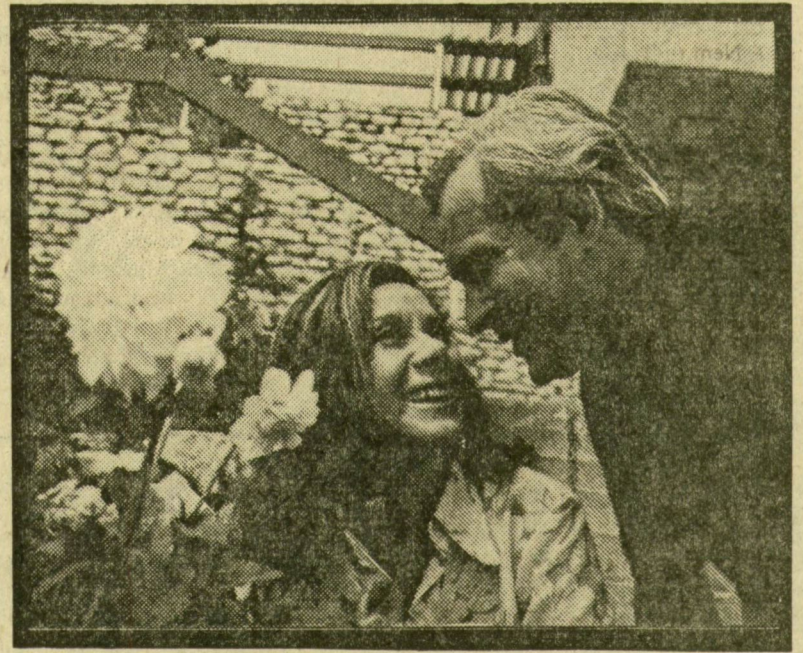
— Szabadsáááá! Itt a Szabadság! Megjelent a Szabadsááá!

Az 1955-ben forgatott *Budapesti tavasz* című film utolsó kockáin tűnik fel a lobogóhajú, csillagszemű, viseltess hosszúnadrágba, kopott viharbárába öltözött fiatal lány, hóna alatt újsággöteggel, a felszabadult Budapest új napilapjának első számával, amelyet stilszerűen Szabadságnak hívnak.

Feledhetetlen jelenet. A mozivászonon alig több egy percnél, mégis örökké emlékezetes marad. A kiváló formaérzékű filmrendező, *Máriássy Félix* tévedhetetlenül tudta: pontosan ide, a film végére pontosan így és pontosan ennyi kívánczik. Ettől lesz jelképes és szép, a néző számára felemelő, és katartikus ez a Budapesti tavasz. Meg azért is, mert ezt a tömör szövegű statisza szerepet az akkor már országos népszerűségű, különböző állami kitüntetésekkel rendelkező, átütő erejű színésznőre, vezető művészeink közt is az egyik legnagyobbra, *Ruttkai Évára* bízta.

Az ország egyik legnépszerűbb kis színháza, a budapesti Mikroszkóp Színpad nemrég sajtókabarét mutatott be, *Vesszük a lapot* címmel. Az est igazi szenzációja a vendégszereplőnek meghívott *Ruttkai Éva*. Felfénylő ékkő a műsorban, ragyogó dísz a színpadon. Kedvesen szellemes önironiával nyilatkozik, utólrhetetlen egyéni bájával sanzont énekel — és néhány percig a színpad fölé kifestett vásznat nézi a közönséggel együtt. Mozi pereg. Éppen ez a bizonyos utolsó, rövid jelenete a Budapesti tavasz című filmnek. Ritka pillanat: egy nagy színésznő 1986-ban a színpadon állva, a közönséggel összeforrvva szembesül önmagával. 1955-ös énjével, amikor fiatalabb volt ugyan, de már akkor ott, abban a minijelenetben is nagy színésznő.

Hogy mikor kezdődött? Abban az önálló estjében, amellyel a hetvenes években sok éven át járta Budapestet és az országot, a *Parancsolj velem, tündérr királynő!* című műsorában egyebek közt ezt is elmondta. Talán hároméves sem volt még, amikor kezdte, amikor először színpadra lépett azzal a mondattal, hogy „Parancsolj velem, tündérr királynő!” És ott ragadt. A színpad varázsa már hároméves korában rabul ejtette, és talán nem túlzás, ha kimondjuk, hogy ez megfordítva is igaz: a hároméves Éva magában hordta már azt a csodálatos anyagot, amely azóta is kisugárzik belőle, valahányszor színpadon — vagy a mozivászonon, vagy a képernyőn, akár a rádió stúdiójában nem is láthatóan, csupán hallhatóan — a közönséggel kapcsolatba kerül. Ez a sugárzás a nézőt azonnal megfogja, rabul ejti, többé el nem engedi. Több ez, mint tehetség, ez valami titokzatos varázslat,

nem nagyon lehet elemezni, és magyarázni, ezt érezni kell. Ahogy az igazán nagy színész minden idegrostjával átéli a szerepét, úgy „éli át” magában a közönség is az igazi nagy színészt.

Ma már csak az idősebbek emlékeznek a harmincas évekből Lakner bácsi gyermekszínházára, amely vasárnap délelőttönként a Vígyszínházban működött. Ott kezdte pályafutását *Ruttkai Éva*. A felszabadulás idején még szinte kamaszlány volt, de *Jób Dániel* már felfedezte benne a nagy ígéretet, szerződtette a Vígyszínházba, és azonnal a mélyvízbe is dobta, rábízva A mi kis városunk című líraian szép darab egyik főszerepét. S talán még ennél is „mélyebb” víz volt rögtön utána, amikor a már nagynevű, ünnepekt sztár, *Tolnay Klári* hirtelen megbetegedett, s hogy el ne maradjon aznap se az előadás: *Jób* úgy döntött, *Ruttkai Éva* ugrik be *Tolnay* szerepébe!

Az a szerep sem volt ám akármilyen! Több mint egy évtizeddel később a Vígyszínház színpadán, annak immár első számú primadonnájaként *Ruttkai Éva* újra eljátszotta: *A hatyú* volt ez a szerep, *Molnár Ferenc* vígjátékának címszerepe.

Mondják: *Ruttkai Éva* vérbeli Molnár-színésznő, de ebben én éppúgy nem hiszek, mint amikor valakire azt mondják: vérbeli Shakespeare-színész. Ez a jólhangzó sablon az igazi színészetnek éppen a lényegével ellenkezik. Az igazi színész (s elég itt az igazi jelző, amely a jót, a kitűnőt, a nagyszerűt, az elragadót, s az összes többi pozitív jelzőt pontosan helyettesíti) — mondom: az igazi színész, mesterségének fölünyes ura, művészetének valódi első hegedőse,

éppen attól az, aki, hogy legalább olyan mértékben Shakespeare-színész, mint amennyire Molnár-színész. Hogy Ibsen vagy Shawt, Szigligetit, vagy Kisfaludyt ugyanúgy tökéletes mesterségbeli tudással és magával ragadó művészi erővel játszik el, mint Örkényt, vagy Hubayt, Euripidészt vagy Arisztophanészt. Bizonyos alkati adottságok persze minden színész számára szabhatnak szerephatárokat, a legkiválóbbnak is — de csak azok és sohasem a színpadi szerzők.

Ha most elmondanám, hogy a Haború és béke Natasájától az Armány és szerelem Lujzájáig, A néma levente Ziliájától Az öreg hölgy látogatásáig (e Dürrenmatt-játék címszerepe volt a legfrissebb bemutatója), mi mindent játszott el *Ruttkai Éva*, hozzávéve film- és televízióbeli, meg a rádióban alakított szerepeit is, a kommentár nélküli pusztá felsorolás is legalább két nagy újságdoldalt töltené be. *Korunk Bajor Gizije*, ahogy sokan évtizedek óta nevezik, elégedett lehet: hiszen még Shakespeare Júliája, Csehov Sirályának Nyinája (később, érettebb korban: Arkagyinája, Madách tragédiájának Évája sem hiányzott páratlanul gazdag szerep-repertoárjából. Nála csak a közönség lehet elégedettebb, hogy annyi mindenben látta, láthatta — és reméli: fogja még igen sokáig látni — ezt a csodálatos színésznőt.

Akiről talán a legszebbet egykori férje és nagyszerű pályatársa, *Gábor Miklós* írta *Tollal* című könyvében: „Mindig vállalja a testvériséget mindannyiunkkal, és mindig mosolygósan magányos. Játékában van valami: mintha az embert kézen fogná”.

BARABÁS TAMÁS

CSANÁDI IMRE

Hazaszállingózók

Zámoly népe három hónap múlva szállingóztatott vissza Zámolyra, Nadapról már, meg ki tudja honnan, elcsigázott, rongyolt csapatokban.

Húzkodták a szekeret, — hisz marha nem maradt: azt fölélte-fölfalta vagy a had, vagy maga az éhes nép Új életet kezdeni no tessék!

Mentek, mint az Ígéret földjére. Puszta falut leltek odaérve.

Úgy nagyjából állnak már a házak, fölösleges minden magyarázat: arcuk üres, sem ajtó, sem ablak, — eszelős-ijesztőn tátogatnak.

Fogadtatás? a küszöbön lódog, — az őriz egy istentelen gödröt, benn, az egyik tar szoba közepén, — rányerit a gazdára: jövevény!

Bútor? no, azt vigan föltüzelt sokféle náció, amíg lelte.

Fűrészelni majd bolond lett volna! máskálni ki a favágóra!

Dunya, vánkos tollát a határban szél kergeti, bunkerok sarában; az ajtó is oda vándoroltak, onnan hordja, aki amit hordhat.

Éhes tyúk, lúd, gazdasszony szavára, dehogyan szalad, — pedig az ól tárva. Ne itélje mégse lakatlannak házat senki: patkányok surrannak.

Hogy bődülne istállóban barom? Csak kutya sem ugat az udvaron. Egész falu félvad kutyát hármat számlál, — ez az összes háziállat.

Dob neszére fejüket fölvetik az érkezők: Közhíré tétetik, holnap vasárnap, húsvét mégpedig, ki-ki ünnepljön... Tudattaitk továbbá, hogy hétfőn rendes robot, — Dibi-dobi, pontot rak rá a dob.

